

Hetero- ja sukupuolinormien purkutalkoot

**Teollisuusliittolaisen
kolme
askelta kohti
yhdenvertaisuutta**

Hyvä lukija!

Tämä opas on yhteenveto sukupuolten ja seksuaalisuuden monimuotoisuudesta. Se on suunnattu Teollisuusliitossa eri tehtävissä toimiville. Toivon, että oppaasta on hyötyä työpaikka- ja järjestötyössä ja se auttaa näkemään erilaisuutemme rikkautena.

Monimuotoisuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen lisäävät hyvinvointia. On kaikille hyödyksi, että meitä ei nähdä vain yhden ominaisuutemme kautta. Näin ihmisten vahvuudet voidaan tunnistaa ja ottaa käyttöön. Kun hyväksymme ihmisten erilaisuuden, jokaisella on oikeus olla oma itsensä.

Opas on jaettu kolmeen askeleeseen. Ne perustuvat alkuvuoden 2025 aikana tekemääni kehittämisprojektiin Teollisuusliitossa. Toivottavasti ne tarjoavat apua ja tukea käytännön tilanteisiin.

Hyppää mukaan matkalle kohti työelämää, jossa jokainen voi olla avoimesti sellainen kuin on!

Hämeenlinnassa

5.5.2025

Hanna-Kaisa Rokkanen

SISÄLLYSLUETTELO

Askel 1: Faktat haltuun.....	4
• Sateenkaarevuus eli sukupuolten ja seksuaalisuuden monimuotoisuus.....	5
• Sateenkaarevuus työelämässä.....	8
• Monimuotoisuuden edistämisen hyödyt.....	10
• Inklusiivinen työpaikka ja DEI.....	13
Askel 2: Tunnista syrjinnän syyt.....	14
• Hetero- ja sukupuolinormi.....	15
• Normien purkaminen.....	16
• Etuoikeuskehä.....	17
• Teflon-testi.....	18
Askel 3: Toimi tukena.....	19
• Liittolaisuus.....	20
• Turvallinen tila ja arvostava kohtaaminen.....	21
• Syrjimätön kieli.....	23
• Tukipuhe.....	25
Linkit ja vinkit	
• Tukea ja neuvoja.....	29
• Musiikkia, elokuvia, sarjoja, kirjoja.....	30

Askel 1: Faktat haltuun

Ensimmäinen askel kohti yhdenvertaisuutta on tutustua tosiasioihin. Tässä luvussa kerrotaan siitä, mitä sateenkaarevuus on. Mitä syrjintä aiheuttaa? Miten yhdenvertaisuuden edistäminen hyödyttää jokaista?

SATEENKAAREVUUS

kuvaa tässä oppaassa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvia. Samassa merkistyksessä käytetään myös englannin kieleen perustuvia LGBTQ+ -yhdistelmiä.

Sukupuolikokemus ja seksuaalinen suuntautuminen ovat osa ihmisen luontaista ominaisuuksien kirjoa.

Ihmisen identiteetti muodostuu yksilöllisestä kokoelmasta erilaisia piirteitä.

Identiteetti tarkoittaa sitä käsitystä, joka meillä on itsestämme.

SUKUPUOLTEN JA SEKSUAALISUUDEN MONINAISUUS

Ymmärrys sukupuolista ja seksuaalisuudesta on suuressa murroksessa. Teollisuusliiton toiminnan perustarkoituksena on edistää jäsentensä yhdenvertaisuutta työelämässä. Työpaikalla tai järjestössä toimivan on hyvä pitää tietonsa ajan tasalla.

Seksuaalinen suuntautuminen on ominaisuus, joka kertoo siitä, kehen ihminen ihastuu, rakastuu ja tuntee vetovoimaa. Tästä voit lukea tarkemmin [Setan sivuilta](#).

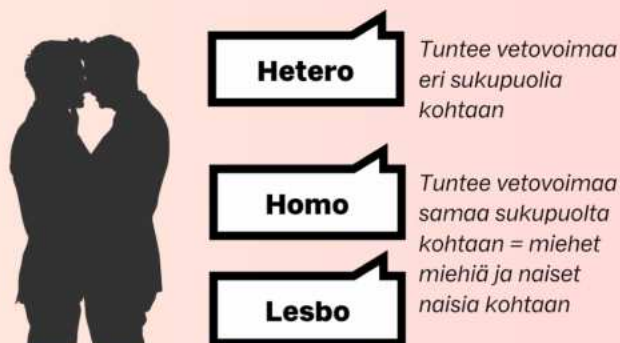
Sukupuolten moninaisuuteen kuuluvat sukupuolivähemmistöt ja sukupuolienemmistöt. Tästä voit lukea tarkemmin [Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskuksen verkkosivuilta](#).

Seuraavalla sivulla yksi esitys tästä ominaisuuksien kirjosta. Kuvan voi [tulostaa täältä](#).

Seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus

Seksuaalinen vetovoima

Androseksuaali Tuntee vetovoimaa maskuliinisuutta kohtaan

Femiseksuaali Tuntee vetovoimaa feminiinisuutta kohtaan

Biseksuaali Tuntee vetovoimaa useampaa kuin yhtä sukupuolta kohtaan*

Panseksuaali Tuntee vetovoimaa sukupuolesta riippumatta*

*Käsitteet ja määrittelyt osin päällekkäisiä

Demiseksuaali Tuntee seksuaalista vetovoimaa, kun kohteeseen on myös emotionaalinen side

Aseksuaali Ei tunne lainkaan tai tuntee hyvin vähän seksuaalista vetovoimaa

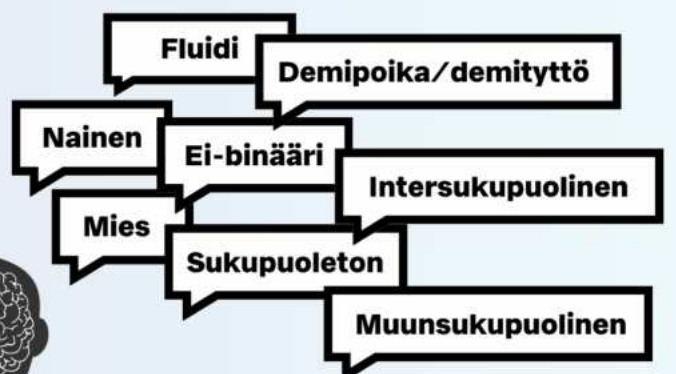
Aromanttinen Ei tunne lainkaan tai tuntee hyvin vähän romanttista vetovoimaa / rakkautta

Heteroromanttinen
Homoromanttinen
Biromanttinen
Panromanttinen
Tuntee romanttisia tunteita tai emotionaalista vetovoimaa riippuen kohteen sukupuolesta tai siitä riippumatta

Romanttinen ja emotionaalinen vetovoima

Sukupuolen ja kehojen moninaisuus

Sukupuoli-identiteetti

Pysyvä & jatkuva ↔ **Vaihtelee & fluidi**

Cissukupuolisuus = tyytyväinen syntymässä määritettyyn sukupuoleen

Transsukupuolisuus = muuta sukupuolta kuin syntymässä määritetty, kokee sukupuoliristiriitaa

Muunsukupuolisuus = muuta sukupuolta kuin nainen tai mies

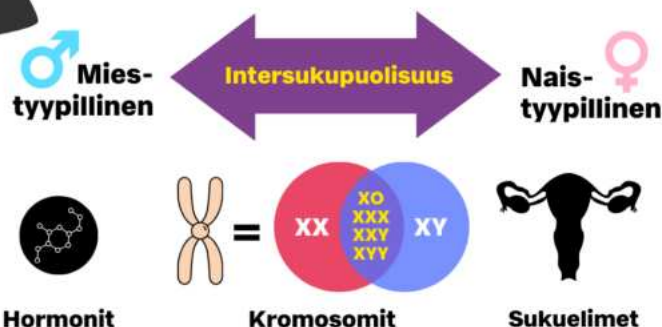
Intersukupuolisuus = sukupuolta määrittävät kehon piiret eivät ole yksiselitteisesti nais- tai miestyypillisiä

Sukupuolen ilmaisu

Ilmaisee ajoittain sekä miestä ja naista itsessään. Sukupuoli-identiteetiltään usein miehiä.

Kehon piirteet

[Tasa-arvolaki](#) suojaa kaikkia sukupuolia syrjinnän kielloin ja kertoo tasa-arvon edistämisen velvoitteista. Silti sen nimi on laki miesten ja naisten tasa-arvosta, joka nimenä sulkee osan ihmisistä ulos. Tämä on esimerkki [rakenteellisesta syrjinnästä](#).

[Yhdenvertaisuuslaki](#) määrittää yhdenvertaisuuden edistämisen ja syrjinnän estämisen velvoitteita työpaikalla ja muissa yhteisöissä.

SATEENKAAREVUUS TYÖELÄMÄSSÄ

- Suomessa lainsäädäntö on kehittynyt koko ajan sateenkaarevien yhdenvertaisuutta tukevaksi. Työpaikkojen toimintatavat eivät ole pysyneet perässä. Suomi on Euroopan perusoikeusneuvoston tutkimuksen mukaan häntäpäässä käytännön sateenkaariyhdenvertaisuudessa työpaikoilla.
- Avoimuuden puute on yksi suurimpia ongelmia sateenkaarevien kohdalla työelämässä. Vain 8% kokee voivansa olla täysin avoin suuntautumisestaan työpaikallaan.
- Jos tuntee itsensä pitkään ulkopuoliseksi sateenkaarevuutensa takia, se voi johtaa [vähemmistöstressiin](#). Vähemmistöstressi vaikuttaa laajasti ihmisen terveyteen sekä työkykyyn. Vähemmistöstressi vaikuttaa niin kehoon, mieleen kuin sosiaalisiin suhteisiin.
- [Duunitorin artikkelissa](#) kerrotaan sateenkaarevuudesta ja syrjinnästä työelämässä. Siinä kuvataan yhtä arkista syrjinnän muotoa, yliseksualisoimista. Maija käy puolisonsa Mikon kanssa viikonloppuna mökillä ja kertoo siitä töissä. Kukaan ei ajattele seksuaalisuutta, vaan marjastamista ja kalastamista. Pertti käy puolisonsa Mikon kanssa mökillä ja kertoo siitä töissä. Monet ajattelevat hänen korostavan homoseksuaalisuuttaan kertomalla parisuhteestaan.

@QUEEEERCHAMELEON

Jokaista yksityiskohtaa
sateenkaarevuudesta ei tarvitse
tietää. Riittää että ymmärtää kaikkien
olevan ihmisoikeuksien arvoisia.
Yhdenvertainen kohtelu kuuluu myös
sateenkaareville.

"Henkilöstön monimuotoisuudella tai diversiteetillä tarkoitetaan työntekijöiden keskinäistä erilaisuutta muun muassa iän, sukupuolen, etnisten taustan, seksuaalisen suuntautumisen, perhetilanteen, vammaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen ja koulutustaustan osalta." (Työterveyslaitos)

MONIMUOTOISUUDEN EDISTÄMISEN HYÖDYT

- Monimuotoisuus tuo monia hyötyjä yhteisöille. Siksi sen kohtaamiseen on syytä panostaa. Työyhteisömme ovat jo monimuotoisia. Tarve psykologiseen turvallisuuteen kasvaa, kun maailma muuttuu yhä epävarmemmaksi. Yksi henkisen työhyvinvoinnin kulmakivi on oikeus tulla arvostetuksi ja kohdatuksi omanlaisenaan, omine erityispiirteineen.
- Suomalaisilla työpaikoilla on paljon sateenkaariryhmiin kuuluvia. Nuoret käsittävät tiedon lisääntyessä identiteettinsä toisin kuin aiemmat sukupolvet. Alle kolmekymppisistä sateenkaariryhmiin kuuluu viideosa väestöstä. Monimuotoisuuden kohtaaminen ja hyväksyvän työkuultuurin luominen ovat työelämän perustaitoja. Näiden avulla luodaan vetovoimaisia työpaikkoja.
- Hyväksyvä ilmapiiri lisää sitoutumista työpaikkaan, ammattialaan ja näiden kautta liiton toimintaan. Erilaisuuden arvostaminen lisää yhteisön kykyä luovuuteen, innovaatioihin sekä oppimiseen. Yhteisöstä tulee tehokkaampi sekä kykenevämpi reagoimaan muutoksiin.

Monimuotoisuuden edistämisen tuomat hyödyt työyhteisölle

Työntekijöiden
keskinäisen
erilaisuuden
huomioiminen

Työ-
turvallisuus

Luovuus
ja
innovatiivisuus

Työ-
hyvinvointi
ja
-motivaatio

Taloudellinen
kannattavuus

Hyvä
työnantaja-
kuva
ja maine

Parantunut
asiakatytyväisyys
ja uusien
asiakkaiden
saaminen

On syytä muistaa, että henkilöstön monimuotoisuuteen liittyvien hyötyjen toteutuminen edellyttää inklusiivista organisaatiokulttuuria. Se tarkoittaa koko työyhteisön läpäisevää yhteistä ja yhdenvertaisuuteen pyrkivää toimintatapaa.

**Monimuotoisuuden
edistämisen tuomat
hyödyt
Teollisuusliitolle**

Jäsenten
keskinäisen
erilaisuuden
huomioiminen

Jäsenten
turvallisuus

Luovuus
ja
innovatiivisuus

Motivaatio
toimia liiton
aktiivina

Hyvä
liittomieli-
kuva
ja maine

Parantunut
jäsenyytyväisyys
ja uusien
jäsentenen
saaminen

Taloudellinen
kannattavuus,
jos
jäsenmäärä
lisääntyy

Jäsenten
kasvava
sitoutuminen
ja
osallisuus

Mukaan
nuorten
maailmaan!

Liiton
perustehtävän
ja strategian
jalkauttaminen

Liiton
arvojen
toteutuminen
arjen
toiminnassa

INKLUSIIVISUUS JA DEI

Inklusiivisuus tarkoittaa yhdenvertaista ja syrjimätöntä, kaikkia osallistavaa ja mukaan ottavaa toimintatapaa. Tämä luo osallisuutta.

Mitä useampi kokee olevansa tervetullut osaksi Teollisuusliittoa, sitä useampi kokee sen luontevana paikkana toimia ja vaikuttaa.

DEI on hyvä tapa tuoda syrjään helposti jääviä ryhmiä osalliseksi, oli kyse sitten sateenkaarevista tai nuorista. Kun monimuotoisuus hyväksytään ja syrjintävaarassa olevia tuetaan, jokainen voi kokea itsensä arvokkaaksi.

- **Diversity** kuvaa ihmisten erilaisia taustoja ja moninaisuutta.
- **Equity** tarkoittaa ymmärrystä siitä, että erilaisilla ryhmillä on erilaiset lähtökohdat. Yhdenvertaisuuden pyrkimyksenä on tasoittaa eri taustoista tulevien mahdollisuuksia. Tämä voidaan saavuttaa tukemalla erityisesti niitä ryhmiä, jotka tukea tarvitsevat.
- **Inclusion** viittaa henkilön kokemukseen siitä, että hän on yhteisön täysivaltainen jäsen. Jokaisella yhteisössä on yhtäläiset mahdollisuudet menestyä, riippumatta taustastaan tai ominaisuuksistaan. Inklusio on sitä, että ihminen tulee nähdyksi omana kokonaisuutensa itsenään. Hänen ei tarvitse piilotella jotain osaa itsestään tai yrittää mukautua muiden asettamaan muottiin.

Askel 2: Tunnista syrjinnän syyt

Toinen askel kohti yhdenvertaisuutta on tunnistaa syitä, jotka aiheuttavat syrjintää. Silloin niihin voi toiminnallaan puuttua. Etuoikeuskehä ja Teflon-testi ovat tapoja tarkastella sitä, mitkä ominaisuudet lisäävät tai vähentävät yksilön mahdollisuuksia yhteisössä.

HETERO- JA SUKUPUOLINORMIT

Heteronormi tarkoittaa sitä, että yhteiskunnassa oletetaan ja esitetään heteroseksuaalisuus "normaalina" ja muut poikkeuksina siitä. Se on vallalla kaikessa, mitä meille opetetaan, mihin kasvamme ja mitä näemme koko ajan ympärillämme.

Sukupuolinormi tarkoittaa sitä, että kaikkien oletetaan olevan joko tyttöjä, poikia, naisia tai miehiä. Kuitenkin noin 4-6% meistä on jotakin muuta sukupuolta. Edes lainsäädäntömme ei tunne kuin kaksi juridista sukupuolta, ja tästä koituu monenlaisia ongelmia.

Ennakko-oletukset rajoittavat jokaista. Kun yhteiskunnassa on olemassa tarkat rajat siitä, minkälainen on sen normeihin sopiva ihminen, kaikki eivät näihin malleihin sovi.

Esimerkiksi perinteiset naisen ja miehen roolit, joita onkin viime vuosikymmeninä murrettu, ovat samaa perua. Kun osaamme päästää irti näistä meitä ulkopuolelta rajoittavista ennakko-oletuksista, jokaisella meistä on oikeus olla oma itsemme.

NORMIEN PURKAMINEN

Normien purkamisesta on puhuttu paljon. On pidetty hyvänä, että yhteiskunnan jäykkää säätelyä puretaan. Miksi kuitenkin ylläpidetään jäykkää säätelyä sen suhteen, mitkä sukupuoli tai suuntautumiset ovat ainoat oikeat?

Olemme kasvaneet ja meitä on kasvatettu ajattelemaan maailmaa tältä osin yksinkertaisena ja kaksijakoisena. Tässä tarvitaan poisoppimista. Kun ymmärtää ajattelua ohjaavien normien vaikutuksen, niitä voi myös purkaa. Virheet kuuluvat asiaan, kun opetellaan uutta.

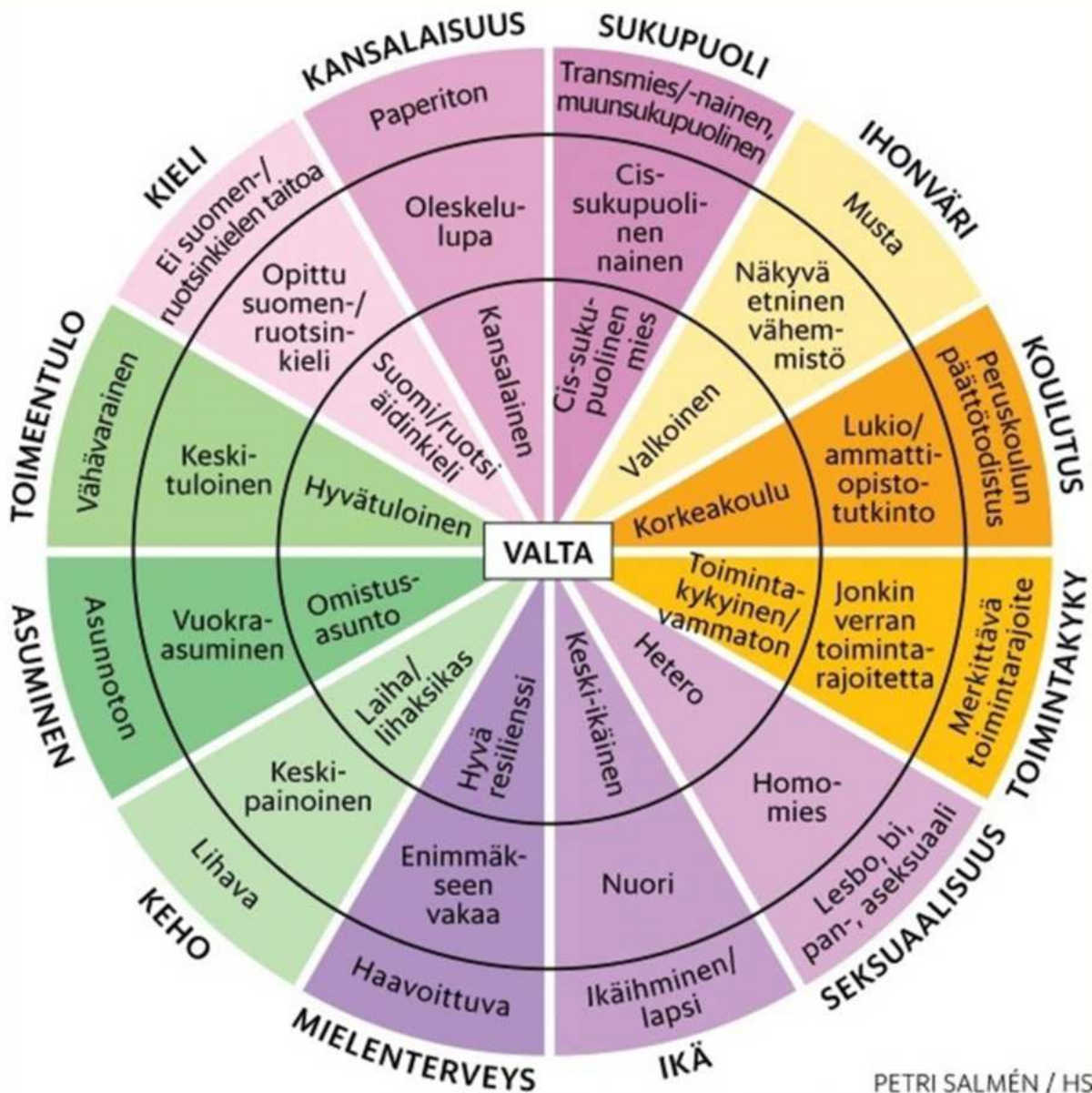
Teollisuusliittolaisena ja työyhteisön jäsenenä jokaisen velvollisuus on edistää yhdenvertaisuutta. Normien purkaminen on kestävä tapa lopettaa haitallinen käytös sateenkaarevia kohtaan.

Turvallinen tila, arvostava kohtaaminen, syrjimätön kieli sekä tukipuhe ovat käytännön keinoja purkaa näitä monille haitallisia normatiivisuuksia. Näistä lisää oppaan kolmannessa luvussa.

[Yeesi ry](#) on koonnut tietoa ja selkeitä ohjeita siitä, miten sateenkaarevia voi tukea arjessa ja samalla purkaa vallitsevia normeja.

ETUOIKEUSKEHÄ

Mitkä tekijät lisäävät tai kaventavat mahdollisuuksiasi?

PETRI SALMÉN / HS

Lähde: ccrweb.ca / Sylvia Duckworth, käännös: Michaela Moua

Etuoikeuksilla tarkoitetaan niitä ihmisen ominaisuuksia, jotka lisäävät hänen valta-asemaansa yhteiskunnassa.

- Etuoikeuskehästä voi tarkastella omia etuoikeuksiaan ja valtasuhteita.
- Sen avulla voi myös tunnistaa haavoittuvammassa asemassa olevia ryhmiä.
- Etuoikeuskehä auttaa hahmottamaan tekijöitä, jotka voivat lisätä tai kaventaa yksilön tai ryhmän mahdollisuuksia yhteiskunnassa.

Mitä lähempänä ympyrän keskikohtaa ominaisuus on, sitä enemmän se vastaa kuvaa yhteiskunnan normista.

TEFLON-TESTI

Teflon-testillä voit myös selvittää omia etuoikeuksiasi ja haavoittuvaisuuksiasi yksinkertaisesti.

Testissä on vain yksi kysymys:

Kuinka usein joudut elämässäsi epämukaviin tilanteisiin tai epämukavan erityishuomion kohteeksi seuraavien ominaisuuksiesi takia?

1. Ikä
2. Sukupuoli
3. Seksuaalinen suuntautuminen
4. Etninen tausta
5. Äidinkieli
6. Kansalaisuus
7. Vamma/terveydentila
8. Uskonto tai muu katsomus

Anna itsellesi jokaisesta kohdasta pisteet 0-3:

Usein = 3 pistettä

Joskus=2 pistettä

Harvoin,= 1 piste

En koskaan= 0 pistettä

Mitä pienemmät pisteet saa, sitä harvemmin joutuu elämässään syrjityksi.

Testin nimi Teflon viittaa siihen, että niillä osa-alueilla, joista saa pisteitä, ihmisellä on kitkaa normeihin nähden. Jos jää pisteittä, pinta on kuin teflonia.

Ne osa-alueet, joissa kitkaa ilmenee, ovat myös niitä, joihin liittyen ihmisellä on enemmän kokemuksia ja tietoa syrjinnästä.

Jos omat pisteet ovat lähellä nollaa, on syytä aktiivisesti opetella havainnoimaan syrjintää.

Askel 3: Toimi tukena

Kolmas askel kohti yhdenvertaisuutta on toimiminen sateenkaarevien liittolaisena. Tässä luvussa esitellään Teollisuusliiton turvallisen tilan säännöt. Lisäksi annetaan vinkkejä kohtaamiseen sekä syrjintään puuttumiseen.

LIITTOLAISUUS

Liittolaisuus tarkoittaa ihmisoikeustyössä samaa kuin Teollisuusliitossakin: isompi joukko kokoaa voimansa vähemmistön ja heikommassa asemassa olevien tueksi.

Vähemmistö ei yksin voi muuttaa koko yhteisön tapoja ja aiemmin kuvailemiani normatiivisuuksia. Siihen tarvitaan enemmistöön kuuluvien toiminnan muutosta.

Teollisuusliiton sääntöjen mukainen perustehtävä on edistää jäsentensä yhdenvertaisuutta. Myös Euroopan perusoikeussopimus velvoittaa samaan. Sateenkaarevien oikeutta yhdenvertaisuuteen turvataan työelämässä lainsäädännöllä. Myös liiton strategia, arvot ja toimintasuunnitelmat korostavat oikeutta tasa-arvoiseen kohteluun.

Aktiivinen sateenkaariliittolaisuus hyödyttää kaikkia. Seuraavaksi kerrotaan tavoista, joilla olla hyvä liittolainen.

Liittolaisena toimimisesta työpaikalla voit lukea lisää [Tekniikan akateemisten verkkosivulta.](#)

Turvallinen tila

- Turvallisen tilan periaatteet ovat käytännön työkalu kunnioittavan ja syrjimättömän ilmapiirin luomiseen.
- Kun yhteisöllä on omat ja kaikkien tiedossa olevat yhteiset pelisäännöt, voidaan haitalliseen käytökseen puuttua. Näin myös voidaan tehdä selväksi, mitä kaikilta yhteisössä odotetaan. Kenenkään ei tarvitse miettiä, teenkö oikein, kun odotukset on kerrottu selkeästi.

Arvostava kohtaaminen

- Arvostava kohtaaminen tarkoittaa kaikkien kohtelemista hyväksyvästi.
- Jos ihminen jää vaille toisten arvostusta, se heikentää hyvinvointia sekä itsetuntoa.
- Vaikka oltaisiin eri mieltä, ihmistä voi silti kohdella kunnioittavasti. Silloin ristiriitoja on mahdollista ratkoa yhdessä.
- Kuuntele mitä toisella on sanottavanaan. Kysy suoraan, jos et ymmärrä. Kiitä kun siihen on syytä.
- Turvallisen tilan säännöt ovat toimintaohje siitä, miten arvostavaa kohtaamista voi arjessa toteuttaa.

Seuraavalta sivulta löytyvät Teollisuusliiton turvallisen tilan säännöt.

Ne koskevat kaikkea liiton toimintaa.

Me Teollisuusliitossa rakennamme hyvää ja reilua työelämää

Hyvä ja reilu työelämä on tasa-arvoista ja yhdenvertaista.

Siksi noudatamme työyhteisössämme ja kaikissa tilaisuuksissamme seuraavia periaatteita:

- **Kunnioitan toisen henkilökohtaista fyysistä tilaa.** En kosketa toista henkilöä kysymättä lupaa.
- **Kunnioitan toisen henkilökohtaista psyykkistä tilaa.** En pilkkaa, halvenna, nolaa enkä sulje ulkopuolelle ketään puheillani, käytökselläni tai teoillani. Pitäydyn ulkonäön arvostelusta, juoruilusta ja stereotyypioiden ylläpitämisestä.
- **En tee oletuksia ulkonäköön tai toimintaan perustuen.** En ylipäättään tee oletuksia kenenkään seksuaalisuudesta, sukupuolesta, kansallisuudesta, etnisyydestä, uskonnosta, arvoista, sosioekonomisesta taustasta, terveydestä tai toimintakyvystä.
- **Annan tilaa.** Pyrin huolehtimaan siitä, että kaikilla on mahdollisuus osallistua keskusteluun. En jyrää muiden mielipiteitä ja annan puheenvuoron. Kunnioitan myös toisten yksityisyyttä ja käsittelen arkoja aiheita kunnioittavasti.
- **Kuuntelen ja opin.** Otan vastaan uudet aiheet, henkilöt ja näkökulmat ennakkoluulottomasti. Suhtaudun uusiin asioihin ja tilanteisiin mahdollisuutena oppia uutta ja kehittyä.
- **Pyydän anteeksi,** jos olen loukannut tahallisesti tai tahattomasti muita.
- **Kehun ja kiitän aina,** kun siihen on tilaisuus.

3+1 vinkkiä arvostavaan kohtaamiseen

Kun ajattelet toisesta jotain hyvää, sano se ääneen, vaikka niin ei olisi ollut tapana. Seuraa, mitä tapahtuu. Yleensä tapahtuu aika mukavia asioita.

Mieti, mistä joku toinen ilahtuisi ja tee hänelle ystävällinen pieni palvelus. Hae työkaverille kuppi kahvia, avaa tuntemattomalle ovi, laita läheiselle ilahduttava viesti.

Kysy ja kuuntele oikeasti. Keskity toiseen hetkeksi kuin hän ja hänen sanomansa olisivat tärkeintä maailmassa. Samalla viestität kuulluksi tulemistä ja yhteyden muodostumista.

Bonus: Ota saamasi kiitokset ja kehut vastaan vilpittömästi uskoen. Älä torju niitä tai kiemurtele irti. Sano vain "kiitos"

SYRJIMÄTÖN KIELI

Syrjimätön kieli on yksi arvostavan kohtaamisen tapa, jolla on suuri vaikutus ympäristöömme.

Sillä, mitä ja miten sanomme, on sanoja suurempi merkitys. Kielellä luomme ja välitämme kuvaa, joka meillä maailmasta on. Siksi loukkaavat sanat satuttavat niin paljon. Ne kuvaavat syrjityn henkilön tai ryhmän merkitystä sanojalle ja usein koko yhteisölle.

Se, jonka ominaisuudesta tehdään vitsi, kokee olevansa erilainen ja huonompi. Sen takia arvostavalla kielenkäytöllä voidaan lisätä hyvinvointia niin työssä kuin liiton toiminnassa.

- On tärkeää tunnistaa normit, joista aiemmin kerrottiin ja ymmärtää, että kaikki eivät mahdu niihin. Siksi sellaiset sanat, joilla kuvaillaan sukupuolta tai oletetaan ihmisen olevan heterosuhteessa, on parempi jättää pois.
- Jos ihminen kertoo sinulle sukupuolensa, kutsu häntä sen mukaan. Se minkä ihminen kokee itselleen oikeaksi, ei ole muilta pois.
- Sukupuoltaan korjaavalle on erittäin tärkeää saada tulla kutsutuksi sillä nimellä, jonka hän on itselleen valinnut. Tämä osoittaa hänelle arvostusta juuri sellaisena, kuin hän kokee olevansa oma itsensä.

TUKIPUHE

Usein syrjivä käytös arjessa on puhetta tai esimerkiksi vitsailua, joka loukkaa jotakin ryhmää. Tällaista sanotaan **mikroaggressioksi**. Jos syrjivään käytökseen ei vastata, hiljaisuus kertoo, että se on sallittua. Jos siihen puututaan, paikallaolijat ymmärtävät, ettei käytös ole sopivaa. Puuttumista haitalliseen käytökseen kutsutaan **mikrointerventioksi**.

Tukipuhe on tarkoitettu avuksi vähemmistöjä loukkavaan käytökseen puuttumiseen. Sillä ilmaistaan syrjinnän kohteelle, että hänellä on puolustaja.

Tukipuheen avulla voi valmistautua tilanteisiin, joissa sateenkaarevia tai muita vähemmistöön kuuluvia kohdellaan loukkaavasti.

Tukipuheen tärkein syrjinnän haittoja estävä vaikutus on, että loukattu ihminen ei jää ikävässä tilanteessa yksin. Sen avulla voi keskeyttää syrjivän puheen. Samalla kerrotaan paikalla olijoille, että huono kohtelu ei ole sallittua. Tukipuhe voi rohkaista heitäkin toimimaan aktiivisesti sateenkaarevien tukena.

Jokainen ihminen ja kohtaaminen on erilainen. Työpaikka- tai järjestötyössä on ensisijaista kuunnella syrjivän käytöksen kohdetta. Hänen toiveitaan tulee kunnioittaa.

Toivon tukipuheen olevan avuksi työpaikka- ja järjestötyössä.

Käy tilanne jälkikäteen läpi
luotetun ihmisen kanssa.
Älä laita puolustamaasi
ihmistä kantamaan vastuuta
selviämisestäsi.

1. Kouluttava tukipuhe

- Usein haitallisen käytöksen syy on ajattelemattomuus. On hyvä sanoa tekijälle ääneen, miksi hänen tekonsa oli loukkaava. Kun ihmiselle on kerrottu, ettei hänen tekonsa ole hyväksyttävä, seuraavan kerran hän tekee tietoisien valinnan. Hän ei voi enää vedota tietämättömyyteen.
- Faktojen kertominen on hyvä tapa rauhoittaa tilanne ja tiedottaa kohteelle, että hän on turvassa seurassasi.
- Kerro, miksi on hyödyllistä kaikille, kun jokainen saa olla työyhteisössä oma itsensä.
- Tilannetta seuraavat voivat saada tästä tarpeellista tietoa, edistääkseen itsekin aktiivisemmin yhdenvertaisuutta.

2. Näkyväksi tekevä tukipuhe

- Tee näkyväksi se, miten totuuden vastaista on väittää kaikkia johonkin ryhmään kuuluvia samanlaisiksi keskenään.
- Jos joku sanoo, että kaikki homot ovat jonkinlaisia, voit vastata, että kaikki ruskeahiuksiset, kaikki heterot tai kaikki miehet ovat siis kaikki myös samanlaisia?
- Jos tunnet ihmiset, voit käyttää myös huumoria tekemään haitallisen käytöksen näkyväksi. Älä kuitenkaan kohdista huumoria kohteeseen tai suoraan tekijään. Naura sille, miten hassu hänen kertomansa tieto on.
- Jos olet epävarma, säästä huumori muihin tilanteisiin.

3. Tarkennusta vaativa tukipuhe

- Tarkoitus on pyytää taustatietoa tekijältä. Näin voi keskeyttää haitallisen käytöksen ja osoittaa sen olevan perusteetonta.
- Kysy, mistä lähteestä henkilö on tietonsa saanut?
- Voiko hän todistaa väitteensä todeksi?
- Näin voit sekä osoittaa tukeasi, että tehdä tyhjäksi väitteet, joille ei löydy todellisuuspohjaa.

4. Sääntöihin viittava tukipuhe

- Varoita puheen mahdollisista seurauksista.
- Muistuta työ- tai muun yhteisön säännöistä.
- Kehota kohteliaisuuteen.
- Aseta rajat. Loukkaavaa käytöstä ei tarvitse hyväksyä.
- Sano, että toiminta on haitallista.

5. Vahvistava tukipuhe

- Tärkein tehtäväsi on osoittaa tukea haitallisen käytöksen kohteelle. Toissijaisesti näytät muille paikallaolijoille, että toiminta ei ole hyväksyttävää. Muista sanoa nämä ääneen. Se vahvistaa sekä yksilöä, että yhteisöä.
- Sano, että tilanne loukkaisi sinua, jos olisit kyseessä olevan haitallisen käytöksen kohteena.
- Tue kohteen mielipidettä ja kuuntele häntä tilanteessa. Jos hän haluaa poistua, eikä käsitellä asiaa nyt, älä tee vastoin hänen tahtoaan.
- Pysy puhuessasi rauhallisena. Älä provosoidu. Jos ryhdyt riitelemään, voi haitallisen puheen kohde tuntea olonsa vielä hankalammaksi.

Linkit ja vinkit

TUKEA JA NEUVOJA

[Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus](#)

on koonnut kattavan sateenkaarisanaston ja heidän sivuiltaan löydät paljon tutkittua ja hyödyllistä tietoa sateenkaarevuudesta.

[Setan](#) eli Seksuaalinen tasavertaisuus ry.:n

sivuilta löydät paljon tietoa sateenkaarevuudesta. Setalta voi ostaa myös koulutuksia työyhteisöille sekä järjestöille, jotka on koettu hyödyllisiksi, kun yhteisössä halutaan alkaa konkreettisesti edistää sateenkaarevien yhdenvertaisuutta. [Setan sateenkaarisanasto](#) on päivitetty toukokuussa 2025.

[Monimuotoinen](#) on Teollisuusliiton, Pron ja YTN:n yhteinen projekti, jonka verkkosivuille on koottu paljon materiaalia monimuotoisuuden kohtaamisesta työelämässä.

[Trasek ry.](#) verkkosivuilta löydät julkaisuja sukupuolen moninaisuudesta sekä tietopaketteja sukupuoltaan korjaaville, läheisille ja ammattilaisille.

[Yhdenvertaisuusvaltuutetun](#)

sivuilta löydät tietoa yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjintään puuttumisesta ja esimerkiksi säatelevästä lainsäädännöstä.

Här finns [Seta rf. sidor](#) på svenska.

[Regnbågsallians rf.](#) arbetar för HBTQIA+-personers rättigheter och välmående i Finland, på svenska.

Tekstissä on sinisellä, alleviivattuna, linkkejä, joista saat lisätietoja eri aiheista.

Niiden kautta löytyvät myös oppaan lähteet.

Musiikki, elokuvat, sarjat, dokumentit ja kirjallisuus ovat hyviä tapoja tutustua sateenkaarevuuteen. Alla linkkejä listauksiin, joista löytyy laajasti erilaista tarjontaa.

Olen tehnyt Spotify-sovellukseen kaksi soittolistaa. Toisessa on suomenkielistä sateenkaarevaa musiikkia ja toisessa englanninkielistä. Hakusanoilla löytää myös paljon erilaisia listauksia.

[Poika nimeltä Päivi -soittolista](#)

[Born This Way -soittolista](#)

YLE on koonnut kokoelman sateenkaari-aiheisia elokuvia, sarjoja ja dokumentteja Areenaan.

[YLE Areena Pride](#)

Savon Seta esittelee sivuillaan kattavan listan kotimaisia sekä ulkomaisia elokuvia ja sarjoja.

[Näkyvyyttä, ymmärrystä ja empatiaa LGBT-elokuvista ja tv-sarjoista](#)

Kirjallisuutta esittelyineen löydät Kirjavinkit sivulta. Sivusto tarjoaa erilaisia sateenkaarevia hakusanoja, jos olet kiinnostunut erityisesti jostain aiheesta.

[Sateenkaarevia kirjavinkkejä](#)

Kirjasampo-sivulta löydät

[99 vinkkiä sateenkaarevista kirjoista.](#)